

УДК 811.111

Морозовська Людмила Франківна

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Тернопільський національний економічний університет*

Морозовская Людмила Франковна

*кандидат филологических наук,
старший преподаватель кафедры иностранных языков
Тернопольский национальный экономический университет*

Morozovska Liudmyla

*PhD in Philology,
Senior Lecturer, Department of Foreign Languages
Ternopil National Economic University*

**КОРЕЛЯТИВНІСТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ
БАНКІВСЬКОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ
КОРРЕЛЯТИВНОСТЬ И ТИПОЛОГИЯ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ
БАНКОВСКОЙ ТЕРМИНОСИСТЕМЫ
CORRELATIVITY AND TYPOLOGY OF ENGLISH-SPEAKING
TERMS OF BANKING TERMINOLOGY SYSTEM**

***Анотація.** Досліджено теоретичні питання корелятивності та типології англomовної банківської терміносистеми.*

***Ключові слова:** англomовна банківська термінологічна система, термін, термінологія.*

***Аннотация.** Исследованы теоретические вопросы коррелятивности и типологии англоязычной банковской терминосистемы.*

Ключевые слова: англоязычная банковская терминосистема, термин, терминология.

Summary. Theoretical issues of correlation and typology of the English-speaking banking terminology system are investigated.

Key words: english-speaking banking terminology system, term, terminology.

Англomовна банківська термінологія продовжує привертати увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників як мова – продуцент в Україні (А.С. Дяков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько, О.І. Дуда, О.І. Гутиряк; та за кордоном J.D. Graham; H. Zerwes та інші).

Банківську термінологію формують терміни різних тематичних груп: кредитно-банківської, фінансово-банківської діяльності, маркетингу, менеджменту тощо. Усю різноманітність семантичних, функціональних та синтаксичних зв'язків англomовної банківської терміносистеми (АБТ) зводимо до низки ключових моделей: N_1+N_2 ; $Adj+N$; $N_1+prep+N_2$; $Adj+N_1+N_2$; Adj_1+Adj_2+N ; та інші: *monetary unit; convertible bonds; exchange of a credit balance; a specified sum of money; central foreign rate etc.*

Якщо загальноживане слово набуває додаткових сем на позначення реалій банківської сфери, то воно перетворюється на спеціальний термін. Так дефініція *money* як одна з ключових категорій у термінології банківського дискурсу включає такі семи як: *money as a unit of account* (гроші як одиниця обліку); *money as security* (гроші як застава); *money as store of value* (гроші як засіб збереження); *money as veil* (гроші як ціннісна оболонка) [3].

Таким чином, функціональна потенційність банківського терміна *money* зумовлена високим ступенем його абстрактності та узагальнення. Сучасна АБТ є конгломератом підсистем, до складу яких входять дрібніші

підсистеми різних рівнів ієрархії. Підсистеми англійської АБТ визначаємо як *ендосистеми*, а суміжні термінології які не утворюють з досліджуваною термінологією гібридних ендосистем, визначаємо як *екзосистеми*.

У банківській термінології власні ендосистеми охоплюють поняття таких галузей як: теорії фінансів, банківської справи, державних фінансів, фінанси корпорацій та підприємств тощо. До гібридних ендосистем відносимо терміни фінансового маркетингу та менеджменту, фінансового обліку, інвестування тощо. До екзосистем – терміни економіки, торгівлі, права, статистики [1], тощо.

Зазначимо, що найбільшу кількість функціональних та семантичних зв'язків виявлено між лексико-семантичним угрупованням ядра термінологічного поля "банківська справа". Тут спостерігаємо односторонній напрям руху від поля фінансів до суміжних термінологій: власні ендосистеми → гібридні ендосистеми → екзосистеми.

Здійснений аналіз процесів функціонально-семантичної взаємодії дозволяє стверджувати наступне:

- 1) активну участь у формуванні банківської термінології беруть екзосистеми (терміносистеми, що не утворюють з банківською термінологією гібридних підсистем): *cash advance; credit card; duty free; price indexation*.
- 2) реципієнтна частина периферії утворена підсистемами із суміжних термінологій бухгалтерського обліку, маркетингу, менеджменту які розглядаються як один з найпотужніших джерел термінотворення: *tax payer; leasing company; retail price index*.

Типологія англійської банківської термінології будується на основі принципу ієрархії, шляхом виокремлення родових і видових термінів. Так, термін *assets* є родовим для видових термінів *tangible assets, intangible assets, current assets, liquid assets, illiquid assets; inflation – cost inflation, demand inflation, core inflation*. Банківські терміни *accounting, banking*

досліджуються з точки зору їх функціонування на рівні мови шляхом вивчення словникових дефініцій авторитетних словників. Приблизно 36% англомовних банківських термінів передаються шляхом транскрипції та транслітерації: *bank; deposit; transfer; debit; cheque (Br.E), check (AmE) – чек; overdraft – перевищення кредиту в банку; tranche – трани.*

Так, семантичне поле *accounting*, складає порівняно невелику кількість термінів ($\approx 19\%$) котрі відносяться до ядра семантичного поля: *debit – дебіт; credit – кредит; actives – активи; passives – пасивні; balance – баланс, сальдо; audit – аудит.*

У дослідженні не тільки всесторонньо виявлені та описані функції термінологічних одиниць у фаховому та публіцистичному дискурсах, а й здійснена характеристика процесів детермінологізації і ступеня експресивності термінів, розглянуто їх співвідношення і закономірності семантичної зміни. Зазначимо, що англомовні банківські терміни які вживаються у різних неспеціальних типах текстів, газетні статті, науково-популярні тексти, виявляють якісне "переродження" терміна в якого з'являються емоційно-експресивні, конотаційні ознаки. Публіцистичний стиль є одним з основних "каналів" проникнення професійної лексики у загальний ужиток: *value-added tax; inflation; duty free; investment attractiveness; wages fund.*

У процесі функціонування конотативних властивостей банківський термін асоціюється з омонімічною одиницею загальноживаної лексики, причому, здійснюється певне їх накладання, інтерференція значень. Візьмімо для прикладу термін *dirty float* – *кероване, регульоване, брудне плавання (форма режиму плаваючого валютного курсу)*. Загальноживане значення прикметника "dirty" заставляє реципієнта переносити негативне відношення на поняття котре залишається нейтральним.

Утворений від експресивно забарвлених одиниць загальнолітературної мови термін зберігає ще й емоційне забарвлення. Так,

forced sale – за рішенням суду вимушений продаж з метою уникнути банкрутства або ліквідації; *soothing price* – заспокійлива ціна (ціна нижче звичайної як психологічний прийом для залучення покупців (наприклад, \$ 999 замість \$ 1000).

У випадках, коли термін утворений шляхом метафоричного перенесення у ньому зберігається схожість емоційних вражень, у зв'язку з цим подібним термінам притаманні конотації емоційності та експресивності: *bank secrecy* -банківська – таємниця; *money famine* – "грошовий голод" – одне із явищ характерне для грошово-кредитних криз виражених у нестачі готівкових грошей. *Capital flight* – втеча капіталу (переведення капіталу із країн, що розвиваються в індустріально розвинуті країни з метою уникнути його експропріації).

АБТ у процесі функціонування отримує ознаки такі як експресивність і полісемічність. Професійну лексику розглядаємо як обширне семантичне поле, характерною рисою якої є приналежність до різних терміносистем відповідної галузі або науки. Наведене твердження можна проілюструвати будь-яким термінологічним визначенням: *Inflation* – *a progressive increase in the general level of prices brought about by an expansion in demand or the money supply (demand-pull-inflation) or by autonomous increases in costs (cost-push inflation)* [2].

У цьому визначенні спостерігаємо типи зв'язків, де спеціальне поняття трактується через інші поняття тої самої терміносистеми (*general level of prices, demand, money supply*) визначаючи місце терміна у загальній системі понять. По-друге, у визначенні наявні родо-видові зв'язки, що співвідносять базові і спеціальні поняття (*demand-pull inflation; cost-push inflation*).

Таким чином, способи утворення спеціальних одиниць мало відрізняються, загалом, від основних продуктивних шляхів поповнення і

збагачення загальноновживаного словникового складу, якими є детермінологізація і деспеціалізація.

Література

1. Словник банківських термінів. Банківська справа: термінологічний словник / А.Г. Загородній, О.М. Сліпущко, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. К. : Аконт, 2000. 605 с.
2. Collin P.H. Dictionary of Banking and Finance / P.H. Collin. Teddington : Peter Collin Publishing Ltd., 1999. 277 p.
3. Kinwell D.S. Financial institutions, markets and money / D.S. Kinwell, R. L. Peterson. Chicago : The Dryden Press, 1990. 739 p.